

RAPPORT

EN ÖVERSIKT ÖVER TILLSYNNEN AV ENSKILDA AVLOPP I
KRONOBERGS LÄN

Titel: En översikt över tillsynen av enskilda avlopp i Kronobergs län

Författare: Anna Johansson

Kontaktperson: Maria Levin

Telefon: 010-223 71 64

E-post: maria.levin@lansstyrelsen.se

Internet: www.lansstyrelsen.se/kronoberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Innehåll

Innehållsförteckning.....	3
Bakgrund och syfte.....	4
Varför åtgärda enskilda avlopp?	4
Åtgärdstakt	5
Metod.....	5
Enkät	5
Intervjuer	5
Reglering av enskilda avlopp	6
Författningstext	6
Praxis	7
Status för länets vattenförekomster.....	8
Uppgifter från enkät och intervjuer.....	8
Kommunernas tillsynsarbete	8
Status enskilda avlopp i kommunen	10
Strategiskt arbete.....	11
Tillsynsvägledning	12
Analys	13
Referenser.....	15

BAKGRUND OCH SYFTE

Länsstyrelsen är tillsynsvägledande myndighet för kommunerna avseende tillsyn av enskilda avlopp. Länsstyrelsen har under de senaste åren inte prioriterat denna arbetsuppgift. Det innebär att kommunerna inte någon fått vägledning av länsstyrelsen utöver eventuella svar på direkta frågor. Vidare saknar länsstyrelsen överblick över hur tillsynsarbetet inom området ser ut inom länet, och därmed även den information som behövs för att veta hur länets förutsättningar ser ut för att uppnå miljö kvalitetsnormen för näringsämnen. Denna rapport syftar till att skapa ett kunskapsunderlag om läget i kommunerna, för att sedan kunna utveckla såväl tillsynsvägledningen som att i samråd med på kommunerna kunna bidra till att vattenförvaltningens åtgärdsprogram uppfylls.

VARFÖR ÅTGÄRDA ENSKILDA AVLOPP?

Hög näringsbelastning på sjöar, vattendrag och i förlängningen havet leder till stora problem i vattenmiljön, med övergödning, algbloomning och försämrade syresättning av bottenvattnet. Dess källor är huvudsakligen utsläpp från kommunala avloppsreningsverk, jordbruk, skogsbruk, industrier, trafik och små avlopp. Små avlopp står för en oproportionerligt hög andel av utsläpp av framför allt fosfor, men i jämförelse med kommunal avloppsrening, även kväve. Ca 750 000 fastigheter hade år 2005 enskilda avlopp. Av dessa var ca 60 % fast bebodda och stod för den 11,8 % totala fosforbelastningen från små avlopp och ca 1,8 % av de totala utsläppen av kväve till vatten.¹ Mellan åren 1995-2009 ökade kvävebelastningen från enskilda avlopp med 200 ton/år. Bruttobelastningen av fosfor från enskilda avlopp ökade under denna period med ca 7 %. Sammantaget är det därför viktigt att minska utsläpp av närsalter från enskilda avlopp, och vända trenden av ökade mängder utsläpp.²

Ett godkänt litet avlopp ska vara tillståndsprövat av eller anmält till kommunal nämnd. I prövningen bedöms verksamheten normalt sett utifrån de kriterier som framgår av Havs- och vattenmyndighetens (HaV:s) allmänna råd antingen avseende normal eller hög skyddsnivå. HaV bedömde 2015 att runt hälften av alla små avlopp var godkända enligt definitionen ”har längre gående rening än slamavskiljning”.³

¹ s. 12-15, Naturvårdsverket 2008

² s. 25-26, Havs- och vattenmyndigheten 2015.

³ Havs- och vattenmyndigheten 2015.

ÅTGÄRDSTAKT

HaV bedömer att en årlig åtgärdstakt på minst 5 % krävs för att små avlopp ska upprätthålla en acceptabel reningsgrad med en initial åtgärdstakt på minst 6,3 % för att de anläggningar som saknar en godtagbar standard ska komma i fas.⁴

METOD

ENKÄT

En enkät gick ut till samtliga kommuner i länet den 29 mars 2018. Kommunerna hade tre veckor att svara på enkäten, och samtliga kommuner kom in med svar, en kommun redovisade dock inte sina svar avseende VA-planering. Vissa frågor var utformade som flervalfrågor med möjlighet till kommentarer och andra utan möjlighet till kommentar och ett flertal frågor hade öppna svarsfält. Respondenterna uppmanades att utveckla sina svar i ett flertal frågor. Enkäten hade fem delar som avsåg kontaktuppgifter till respektive kommun, frågor om kommunens tillsyn av enskilda avlopp, frågor om avloppens status, frågor om VA-planering i kommunerna samt övriga frågor (främst om tillsynsvägledning).

Länsstyrelsen har inte i enkäten definierat hur många personekvivalenter (pe) som ska omfattas, utan snarare från att de finns och drivs av enskilda personer eller mindre gemensamhetsanläggningar. I huvudsak avses sådana avlopp som omfattas av Havs- och Vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar, d.v.s. avloppsanläggningar som för behandling av hushållsspillvatten för högst 25 pe. Av frågorna som ställts till de kommunerna är det dock möjligt att eventuella större gemensamhetsanläggningar kommer att inkluderas i kommunernas svar. Länsstyrelsen bedömer dock att dessa typer av anläggningar sannolikt kommer att vara så få till antalet att den övergripande bilden inte kommer att påverkas.

INTERVJUER

Uppföljande intervjuer hölls med sex av åtta kommuner. Dessa intervjuer syftade till att fördjupa och komplettera de svar som erhöles från enkäten. De kommuner som inte intervjuades var Lessebo och Ljungby, då det inom tiden för sammanställningen av rapporten inte fanns möjlighet att hålla intervjuer med dem. Ljungby kommun inkom istället med skriftliga svar på enkäten. Vilka frågor som ställdes under intervjuerna varierade, då de följde upp kommunens svar på enkäten. Därför redovisas frågorna från intervjuerna tillsammans med enkätsvaren.

⁴s. 20, Havs- och vattenmyndigheten 2015.

REGLERING AV ENSKILDA AVLOPP

FÖRFATTNINGSTEXT

Avloppsfrågor hanteras främst i två lagstiftningar, delvis lagen om allmänna vattentjänster, som avser det kommunala ansvaret för omhändertagande av avloppsvatten och delvis i miljöbalken som hanterar utsläpp av avloppsvatten oavsett var detta vatten kommer ifrån.

Lagen om allmänna vattentjänster

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) reglerar främst det kommunala ansvaret att ta hand om avloppsvatten och VA-huvudmannens förhållande till abonnenten. I detta sammanhang blir LAV främst relevant från utifrån planeringen av tillsyn av enskilda avlopp. Om kommunen/VA-huvudmannen ska genomföra eller avstå från en utbyggnad av det kommunala avloppsledningsnätet bör tillsynen planeras utifrån dessa förutsättningar.

Av 6 § LAV framgår att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas och se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Miljöbalken

Av 9 kap. 1 § 1 miljöbalken framgår att utsläpp av (bl.a.) avloppsvatten från mark, byggnader eller anläggningar i mark-, vattenområde eller grundvatten. Avloppsvatten är enligt 2 § samma kapitel spillvatten eller annan flytande orenlighet, vatten som använts för kylning, vatten som avleds för sådan avvattning av mark inom detaljplan som inte görs för en viss eller vissa fastigheters räkning eller vatten som avleds för avvattning av en begravningsplats. Av 3 § samma kapitel framgår att man med olägenhet för människors hälsa avser störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig. I 4 § 1 samma kapitel framgår att regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om utsläpp av avloppsvatten om det finns särskilda skäl för det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Vidare får regeringen enligt 6 § föreskriva tillstånds- eller anmälningsplikt för utsläpp av avloppsvatten till mark, vattenområde eller grundvatten.

Förordningar

Miljöprövningsförordningen har bestämmelser om vissa anläggningar som tar emot avloppsvatten, men enbart om de omfattas av LAV och tar emot avloppsvatten för motsvarande 200 personekvivalenter. Således är dessa regler

inte aktuella för denna rapports syften. Av 12 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) framgår att det är förbjudet att i vattenområde släppa ut avloppsvatten från vattentoalett eller tätbebyggelse om avloppsvattnet inte har genomgått längre rening än slamavskiljning, förutsatt att det inte är uppenbart att det kan göras utan risk för olägenhet för människans hälsa eller miljön. Av 13 § FMH framgår att tillstånd krävs för att inrätta en avloppsanordning som en eller flera vattentoaletter ska anslutas till och att ansluta en vattentoalett till en befintlig vattenanordning. Vidare är det anmälningsskyldigt att inrätta en annan sorts avloppsanordning än de som nämns i föregående mening. Det finns också regler om att en verksamhet ska anmäla ändringar av avloppsanordningar till kommunal nämnd om ändringen kan medföra en väsentlig ändring av avloppsvattnets mängd eller sammansättning.

Allmänna råd, riktlinjer

Det finns inga föreskrifter om utsläpp från enskilda avlopp, då det saknas delegationsmöjlighet till myndighet eller kommun i denna fråga. Däremot har HaV utfärdat allmänna råd om tillsyn av enskilda avlopp, och är också ansvariga för den handledning avseende dessa råd som Naturvårdsverket tidigare tagit fram i ämnet.

De allmänna råden ställer upp kriterier för hög skyddsstatus, vilka skyddsåtgärder som är rimliga att kräva för normal resp. hög skyddsnivå, lokalisering av anläggningen, eventuella avvägningar som bör göras till den enskildes fördel och verksamhetsutövarens egenkontroll. Vidare finns vägledning för tolkningen av reglerna om enskilda avlopp i FMH, bl.a. hur vissa begrepp bör tolkas, vilket underlag kommunen kan kräva vid tillståndsprövning och hur en väsentlig ändring av belastningen ska bedömas. HaV har även tagit fram en rapport med en sammanfattning av juridiken kring vatten och avlopp där aktuell reglering av såväl enskilda avlopp som dagvattenhantering och andra frågor utreds. HaV har på sin hemsida⁵ samlat information för såväl fastighetsägare som tillsynsmyndigheter.

PRAXIS

Det finns ett flertal prejudicerande domar från Miljööverdomstolen och Mark- och miljööverdomstolen (MÖD), och en stor mängd rättsfall från underrätter avseende kommuners rätt att förelägga om tillstånd för små avlopp. Även om rättsfallen är något spretiga tycks det i huvudsak fastställt att kommuner kan förbjuda utsläpp och förelägga verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd, förutsatt att utredning skett på och att föreläggandena är utformade på ett korrekt sätt. I en bilaga till HaV:s rapport (2015:1) om tillsyn finns en redogörelse för ett stort antal domar som berör tillsyn av enskilda avlopp.

⁵ Havs- och vattenmyndigheten, 2018.

STATUS FÖR LÄNETS VATTENFÖREKOMSTER

Av tabell 1 nedan framgår det övergripliga kunskapsläget för länets vattenstatus avseende näringsstatus och övergödning uppdelat på kommun.

Tabell 1 - Status för vattenförekomster Kronoberg uppdelat på kommun

Kommun	Antal sjöar	Antal vattendrag	Status hög/god (%)	Status måttlig (%)	Status ofillfredsställande (%)	Status dålig (%)	Ej klassad/data saknas (%)	Övergödd (%)	Ej övergödd (%)	Data saknas (%)
Alvesta	18	27	40	36	0	2	29	38	38	24
Lessebo	9	21	60	17	0	0	23	20	57	23
Ljungby	26	43	54	12	1	0	34	16	43	40
Markaryd	6	19	56	0	0	0	44	0	52	48
Tingsryd	22	43	39	20	2	0	40	23	40	37
Uppvidinge	16	37	44	6	0	0	51	6	43	51
Växjö	44	61	45	25	2	4	25	33	39	28
Älmhult	13	30	49	23	2	0	26	26	53	21

Dessa uppgifter kan bara ge en mycket övergripande bild, då det av uppgifterna inte framgår något om huruvida det är sjöar eller vattendrag som har hög status, eller hur stora vattenförekomsterna är. Det som syns tydligast är att såväl kunskapsläge som näringsstatus och övergödningens problematik varierar mellan länets kommuner. I tre kommuner överstiger andelen vattenförekomster som inte klassats eller där data inte finns 40 %. I två av dessa kommuner (Markaryd och Uppvidinge) är det mycket få förekomster som uppvisar sämre än god status. I den tredje kommunen har dock en högre andel förekomster (sammanlagt 13 %) sämre än god status.

Alvesta och Växjö är de kommuner som rapporterar högst andel vattenförekomster med sämre än god status, 38 resp. 31 %. Dock har Växjö ett totalt sett högre antal (14) vattenförekomster som har sämre än god status. Flest vattenförekomster som har sämre än måttlig status finns i Växjö kommun.

UPPGIFTER FRÅN ENKÄT OCH INTERVJUER

KOMMUNERNAS TILLSYNSARBETE

Det varierade relativt mycket mellan kommunernas hur kommunerna arbetade med tillsyn av enskilda avlopp. När det gällde inventering angav fem kommuner (Alvesta, Lessebo, Markaryd, Växjö och Uppvidinge) att någon sådan inte pågick, men skälen för det varierade. Huvudsakligen angavs antingen att inventeringen redan slutförts eller att det inte fanns resurser eller tillgänglig personal för att utföra arbetet. När det gällde tillsynen varierade även arbetet ganska mycket mellan kommunerna. Två kommuner (Markaryd och Uppvidinge) angav att ingen

tillsyn mot enskilda avlopp bedrevs. En översikt över kommunernas enkätsvar i denna del finns nedan i tabell 2.

Tabell 2 – Översikt tillsynsarbete

	Bedriver tillsyn	Årlig åtgärdstakt, planering ökning	Kostnads-täcknings-grad	Prioriterar främst:	Arbetar med återföring av näringsämnen
Alvesta	Ja	7,4 % Nej	-	Näringsstatus, högt skyddsvärde, avstånd dricksvattentäkt, reningsteknik	Nej
Lessebo	Ja	8 % Nej	-	Skyddsvärde, avstånd dricksvattentäkt, avstånd anslutningspunkt kommunalt VA	Nej
Ljungby	Ja	3,47 % Nej	100 %	Näringsstatus, Avstånd dricksvattentäkt	Nej
Markaryd	Nej	0,5-1 % Ja	-	Avstånd dricksvattentäkt, avstånd anslutningspunkt kommunalt VA, högt skyddsvärde	Nej
Tingsryd	Ja	5,4 % Ja	-	Näringsstatus, avstånd dricksvattentäkt, permanentboende, avloppstyp	Nej
Uppvidinge	Nej	1,5 % Ja	100 %	Avstånd dricksvattentäkt, näringsstatus, åtgärdsprogram	Nej
Växjö	Ja	5 % Ja	54 %*	Näringsstatus, tätbebyggelse, sjönära fastigheter	Nej
Älmhult	Ja	5 % Ja	68 %	Avstånd dricksvattentäkt, högt skyddsvärde, Näringsstatus	Till viss del. Sköts genom tekniska förvaltningen.

* Kostnadstäckning generellt för miljöfarlig verksamhet

De vanligaste faktorerna för vilka avlopp som prioriterades i tillsynen som angavs var avstånd till dricksvattentäkt, områden som hade hög skyddsstatus enligt HaV:s allmänna råd 2016:17 och vattenförvaltningens klassning av recipientens status.⁶ Växjö och Tingsryds kommuner angav att avloppstyp ledde till högre prioritering. Tingsryd angav även att avloppet var kopplat till ett permanentboende gjorde att det prioriterades högre. Avstånd till kommunalt VA-nät (med undantag för Markaryd och Lessebo kommun), skyddade områden och vattenförvaltningens åtgärdsprogram ansågs i de flesta fall inte vara lika viktiga i prioriteringen.

De flesta kommuner angav under frågan om de prioriterade några geografiska områden, inte platser som gick att peka ut på en karta, utan snarare områdestyper. Tingsryds kommun angav dock att de prioriterade Åsnen, vattendrag söder om Åsnen ner till Ryd, Viren, Fiskestadssjö och Ygden. Dessa områden är övergödda

⁶ I tolkningen av enkätsvaret har länsstyrelsen bedömt att de tre faktorer som rankats högst bedömts vara viktiga i prioriteringen, medan de andra anses vara mindre viktiga.

enligt näringsstatus. Älmhult angav att områden runt Möckeln, Hele Å och Virestadssjön prioriteras högst.

De kommuner i Kronobergs län som bedriver tillsyn av enskilda avlopp har en (i flera fall uppskattad) åtgärdstakt på ca 5-8 %. De kommuner som inte bedriver någon egeninitierad tillsyn mot enskilda avlopp har en uppskattad åtgärdstakt på 0,5-1,5 %. Anledningen i de fall åtgärdstakten understiger den av HaV rekommenderade är i de flesta fall att enskilda avlopp inte prioriteras och att det saknas resurser. Tingsryds kommun angav att åtgärdstakten avtagit under 2017 på grund av att de ansvariga handläggarna slutat. De flesta kommuner, med undantag för Alvesta och Lessebo som nu hade årliga åtgärdstakter som översteg de av HaV rekommenderande inledande 6,3 %, samt Ljungby kommun, angav att de avsåg att höja åtgärdstakten.

Kommunernas har i de flesta fall ingen kunskap om kostnadstäckningen avseende tillsyn och prövning av enskilda avlopp. Älmhult har dock en kostnadstäckning på 68 % och Växjö kommun anger att det inte finns några specifika uppgifter om kostnadstäckningen för enskilda avlopp, men miljöfarlig verksamhet i stort har en kostnadstäckning på 54 %. Tingsryds kommun angav att de inte tog ut någon avgift för inventering och uppföljande tillsyn, då det vid inventeringens början bestämts att detta inte skulle belasta fastighetsägarna.

STATUS ENSKILDA AVLOPP I KOMMUNEN

Nedan, i tabell 3 finns en sammanfattning av hur statusen ser ut för arbetet med enskilda avlopp i länet.

Tabell 3 – status enskilda avlopp i länet

	Andel av fast befolkning med enskilda avlopp	Fastigheter med enskilda avlopp, antal med tillstånd	Inventerade avlopp som når upp till aktuella miljökrav	Ej inventerade avlopp
Alvesta	Vet ej	2 700, nästan alla har tillstånd	675 vid inventeringen, nu nästan samtliga.	0
Lessebo	5-10 %	700, varav 650 har tillstånd	233 avlopp (1/3)	0
Ljungby	Större än 20 %	6 000, inventering visar på 150 utan tillstånd, dock ej fullständig.	3 300 avlopp. Godtagbara bedöms som slamavskiljning i tre steg plus infiltrationsanläggning.	250
Markaryd	Större än 20 %	Ca 2 400, 1 300 med tillstånd	-	-
Tingsryd	10-20 %	Ca 4 000, oklart	Oklart	0
Uppvidinge	Vet ej	1 424, oklart	0	-
Växjö	Vet ej	6 500, oklart	Oklart, skiljer ej på anläggningar med eller utan tillstånd i tillsynen.	0
Älmhult	Vet ej	3 200, oklart	1 465, 825 godkända.	1 735

I huvudsak går det att säga att status för arbetet med enskilda avlopp varierar i stor utsträckning mellan kommunerna. Antalet fastigheter med enskilda avlopp

varierar mellan 700 i Lessebo till 6 500 i Växjö. Kommunerna har olika kunskap om läget för sina avloppsanläggningar, vissa vet inte hur många som har tillstånd, och andra anger att nästan samtliga har tillstånd. De flesta kommuner vet inte hur stor andel av anläggningarna som når upp till aktuella miljökrav. Alvesta kommun anger att nästan samtliga avlopp uppfyller aktuella miljökrav. I flera kommuner är samtliga avlopp inventerade, men i Älmhult återstår 1 735 avlopp att inventera, och Markaryd har inga uppgifter om hur stor andel som inventerats.

STRATEGISKT ARBETE

Länets kommuner har kommit olika långt med arbetet med strategiska frågor avseende avloppslösningar. Två kommuner har tagit fram en färdig VA-plan i enlighet med de kriterier som framgår av HaV:s rapport 2014:1, *Vägledning för kommunal VA-planering*. De övriga kommunerna har, med undantag för Älmhult som inte arbetar aktivt med frågan och Uppvidinge som inte kommit in med svar på den delen av enkäten, inlett arbetet med att ta fram en VA-plan. I huvudsak tar inte kommunerna som arbetar med frågorna vattenförvaltningens åtgärdsprogram i beaktande vid planering av utbyggnad, Alvesta kommun anger dock att åtgärdsprogrammet varit en av de faktorer som beaktats vid framtagandet.

Vad gäller omvandlingsområden anger fyra kommuner att det finns sådana i kommunen, och i allmänhet är det inte fullständigt utrett hur deras avloppshantering ska se ut. Två kommuner vet att det inte finns några sådana områden, och en kommun vet inte om det finns några. En kommun har inte besvarat frågan. Det varierar även huruvida det finns kunskap om områden där kommunen har ett ansvar enligt LAV. Helhetsbilden antyder dock att det inte finns någon omfattande utbyggnad planerad de närmaste åren. En översikt över kommunernas strategiska arbete har presenterats i tabell 4.

Tabell 4 – Översikt strategiskt arbete med avloppsfrågor

	VA-plan	Utbyggnad kopplad till åtgärdsprogram	Omvandlingsområden, kommunal planering av deras avlopp	Områden där det finns kommunalt ansvar enligt 6 § LAV
Alvesta	Ja, enligt HaV:s kriterier	Ja, delvis	Finns omvandlings-områden med planering för avlopps-lösningar för vissa	Två områden, ett utbyggt inom fem år.
Lessebo	Inlett arbete	-	Inga sådana områden finns i kommunen	Inga områden finns i kommunen
Ljungby	Ja	Ja	Finns områden, planering för visa av dem	16 områden, plan för 14
Markaryd	Inlett arbete	Nej.	Inga sådana områden finns i kommunen	Ingen kännedom om sådana områden.
Tingsryd	Inlett arbete, plan: färdigställd till 2020	-	Det saknas kunskap om sådana områden finns i kommunen.	Ses över i framtagandet av en VA-plan
Uppvidinge	-	-	-	-
Växjö	Inlett arbete	-	Finns områden, vissa av deras avloppsförsörjning är planerad.	Vissa områden oskäligt finansiera kommunalt VA, andra områden planerade för kommunal utbyggnad, vissa inom fem år.
Älmhult	Arbetar ej aktivt med frågorna	Nej	Finns omvandlingsområden,	6 områden, ingen planering inom 5 år

TILLSYNSVÄGLEDNING

Samtliga kommuner svarade jakande på att de önskade en utökad tillsynsvägledning. Flertalet av kommunerna ansåg att det var bra om den skedde på vägledningsträffar, och ungefär hälften önskade att länsstyrelsen bistod genom svar via epost och telefon, samt via informationsmaterial. Vid de följande intervjuerna fick kommunerna möjlighet att svara på dels vilken typ av frågor kommunen ville ha hjälp med, och dels vilken sorts informationsmaterial som behövdes.

Sammanfattningsvis önskade kommunerna en blandad kompott av insatser från länsstyrelsens sida. Såväl fysiska träffar som, möjlighet att ställa frågor via telefon och e-post som skriftligt material efterfrågas av kommunerna. En viktig fråga för kommunerna är möjlighet till samarbete med varandra för att säkerställa att kommunerna ställer likartade krav och på samma nivå. En viktig resurs för kommunerna är Miljösamverkan Kronoberg-Blekinges nätverk för enskilda avlopp. Flera kommuner efterfrågade länsstyrelsens närvaro på nätverkets träffar.

ANALYS

Kommunernas tillsynsarbete skiljer sig åt med avseende på resurser, antal avlopp att bedriva tillsyn över samt hur många som anses ha godtagbar standard. Det går att se en viss överensstämmelse mellan vattenförekomsternas status enligt VISS och hur mycket arbete som lagts på tillsynen. De kommuner som har en hög andel vattenförekomster med hög eller god status har generellt sett lägre åtgärdstakt än de med fler vattenförekomster som är övergödda. Detta gäller dock inte Lessebo kommun, som rapporterar en låg andel övergödda vattenförekomster och en hög åtgärdstakt (8 %). De kommuner med sämre status har dock inte på samma sätt generellt hög åtgärdstakt.

Kommunernas svar antyder att vattenförvaltningens åtgärdsprogram spelar en mindre roll för kommunernas prioritering av tillsynen inom detta område än den information som kan hämtas direkt via VISS. Även om det finns ett samband mellan dessa uppgifter framstår det inte som att åtgärdsprogrammet används som källmaterial i någon större omfattning.

Det är tydligt att kommunens tillsynsarbete i stor utsträckning påverkade åtgärdstakten för avlopp. I de kommuner där de flesta tillståndsärenden initierades via kommunens egeninitierade tillsyn var det generellt en högre åtgärdstakt än i de där de flesta initierades via klagomål eller spontana ansökningar.

Kommunerna hade generellt sett inte analyserat hur hög kostnadstäckning tillsynen och tillståndsprövningen hade. Då de flesta kommuner samtidigt anger att resurser saknas för tillsynen kan detta kanske vara en rekommendation till kommunerna att utveckla tydligare. Med en högre kostnadstäckningsgrad bör det bli lättare att hitta resurser för att utveckla tillsynen.

Ett problem i sammanhanget är att det är svårt att bedöma behovet av tillsyn av enskilda avlopp i de olika kommunerna, då kunskapsunderlaget om länets vattenförekomster är bristfälligt, data avseende saknas för 12 % av länets vattenförekomster och ytterligare 22 % av vattenförekomsterna är inte klassade. Ansvar för att sammanställa tillgänglig information och klassificera vattenförekomster ligger på vattenförvaltningen, men denna saknar resurser för att själv utföra mätningar.

Av intervjuerna med kommunerna framgår tydligt att de ser övriga kommuner inom Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge som viktiga resurser i tillsynsarbetet. De efterfrågar en högre närvaro från Länsstyrelsen på nätverkets träffar.

Kommunernas status avseende långsiktig planering av VA-frågor varierar stort. Som tillsynsmyndighet enligt LAV bör Länsstyrelsen mer aktivt trycka på för både framtagande av VA-planer för de kommuner som inte har en sådan, samt med uppföljning av omvandlingsområden och utbyggnad enligt 6 § LAV.

Några åtgärder som länsstyrelsen bör titta närmare på är

1. Att delta på Miljösamverkan Kronoberg/Blekinges nätverksträffar
2. Att klassificera de vattenförekomster som det finns data för men ännu inte klassificerats.
3. Att verka för att kommunerna arbetar med strategisk VA-planering
4. Ge kommunerna stöd i arbetet med ökad kostnadstäckning för tillsyn och prövning.
5. Att hjälpa kommunerna med underlag för svåra bedömningar
6. Att verka för att det tas fram underlag för att alla vattenförekomster ska kunna klassificeras.

REFERENSER

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket 2014:1, Vägledning för kommunal VA-planering,
<https://www.havochvatten.se/download/18.276e7ae81443563a750f41/1392881278482/rapport-2014-01-vagledning-va-planering.pdf>

Havs- och vattenmyndigheten 2015:1, Vägledning för effektiv tillsyn av små avlopp
<https://www.havochvatten.se/download/18.fc10d7414c15f3bdf59505/1427176324505/rapport-2015-1-effektiv-tillsyn-sma-avlopp.pdf>

Havs- och vattenmyndigheten 2018, hemsida vägledning för enskilda avlopp
<https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/vagledningar/sma-avlopp/vagledning-och-kunskap-om-sma-avlopp.html>

Naturvårdsverket, 2008, Naturvårdsverkets handbok 2008:3 – Små avloppsanläggningar, handbok till allmänna råd
<https://www.havochvatten.se/download/18.5f66a4e81416b5e51f7c41/1381136453410/handbok-sma-avloppsanlaggningar.pdf>

